

τὴν κατασκευὴν, διευθυνομένη εἰς βορρᾶ πρὸς νότον. Ἡ ἐπὶ τῶν ὄρεων τούτων βλάστησις, ὅσῳ ἀπομακρύνεται τῆς θλασσης, τοσοῦτ' ἀδιάφορον δεικνύει ὄψιν. Διότι τὰ μὲν δάση τῶν ἀκτῶν πρὸ πολλοῦ διὰ πυρκαϊῶν κατεστράφησαν, οἱ δὲ ὕετοί, συμπαρασύραντες καὶ τὴν ἐπὶ τῆς ἐπιφανεῖας τούτων ὀλίγην ἐρυθρὰν φυτικὴν γῆν, ἔδωκαν εἰς τὴν χώραν φοβερὰν φαλακρότητα· εἰς τὰ ἐνδότερα ὅμως αὐτῆς ὑπάρχουσιν ἐνικχοῦ δάση παχύσκια ἐκ γηραιῶν δρυῶν, ὧν αἱ βάλανοι, εἶνε τὸ κύριον τῶν κητοίκων εἰσόδημα.

Πρὸς ἀνατολὰς ὅμως γραμμῆς φερομένης ἀπὸ τοῦ Λουτροῦ (ἀνατολικὴν παραλίαν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου) διὰ τοῦ Ἀχελῷου, ὁ ὁδοιπόρος εὕρισκει τὴν ὄψιν τῆς χώρας προκρόζως διάφορον, ἅμα ὑπερβῆ τὰ Ἀκαρνανικὰ ὄρη καὶ εἰσέβη εἰς τὸ ἐκ ψαμμίτου καὶ ἀργιλικοῦ σχιστολίθου χέρσωμα τῆς Αἰτωλίας, ἐν ᾧ ἀπαντῶσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κορυφαὶ ὀμαλῶς ἐστρογγυλωμένοι καὶ δασόφυτοι, καὶ τὸ ὅποιον διασχίζουσι χαράδραι καὶ φάραγγες βαθύταται καὶ βαθύσκιαι, ἐν αἷς πάντοτε ρεεῖ ροχθίζων χεῖμαρρός τις. Ἐκάλεσαν δὲ τὰ ὄρη ταῦτα οἱ Βιενναῖοι γεωλόγοι *Αἰτωλικὰς Ἀλπεις*, οὐ μόνον διότι ἡ πλησμονὴ τῶν ὑδάτων καὶ τὰ παρακείμενα γυμνὰ καὶ ἀγχομηρὰ τῆς Ἀκαρνανίας ὄρη ὑπενθυμίζουσι τὰς Ἀλπεῖς, ἀλλὰ καὶ διότι καὶ ἡ βλάστησις δεικνύει κοινόν τι πρὸς τὴν ἀλπικὴν βλάστησιν. Ἀχρις ὕψους οὐ μικροῦ ἀπαντα τὰ ὄρη τῆς Αἰτωλίας (*Γεωγραφητὸς* = Βελοῦχι 2319 μ. *Παραιτωλικὸν* = Ἀρχποκ. φλα 1927 μ. *Στρογγύλος* 2366 μ. *Γκιῶνα* 2515) καλύπτονται ὑπὸ πυκνῶν δασῶν ἐξ *ελαιῶν*, *δρυῶν* καὶ ἄλλων δένδρων, ἐξ ὧν μόνον ἡ *πελέα* καὶ ἡ *πλάτανος* ὑπενθυμίζουσι τὸ μεσημβρινόν τῆς χώρας. Ὀλίγιστοι ἐκ τῶν πλεόντων τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἢ τῶν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου διερχομένων τὰ βόρεια τῆς Πελοποννήσου παράλια, θαυμάζοντες τὰ γυμνὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ τῆς Στερεᾶς ὄρη, ἅτινα ἐξαισιᾶν καθιστῶσι τὴν θέαν τῶν μερῶν τούτων, ἔχουσιν ἰδέαν περὶ τοῦ πλοῦτου καὶ τοῦ μεγαλείου τῶν δασῶν τῶν μεσογείων τῆς Αἰτωλίας μερῶν.

Κατὰ τὴν *Βουλγάρην* (1659 μέτρα) καὶ τὸν Ἅγιον Ἡλίαν (1285 μ.), δύο κορυφῶν τῆς Πίνδου, ἀποσπᾶται ἡ Ὄθρυς, πρὸς ἀνατολὰς διευθυνομένη καὶ χωρίζουσα τὴν Θεσσαλίαν τῆς Φθιώτιδος (κορυφαὶ ἔτερος Ἅγιος Ἡλίας 1694 καὶ *Γερακοβούριον* 1728 μ.). Νοτιώτερον τοῦ κλάδου τούτου ἀποχωρίζεται ἕτερος τῆς Πίνδου κλάδος, τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἔχων, ἡ *Οἰτη* (Καταβόθραι = 2152 μ.), ἐγκλείουσα μετὰ τῆς Ὄθρυς τὴν κοιλάδα τοῦ Σπερχιοῦ καὶ σχηματίζουσα μετὰ τῆς θαλάσσης τὸ διάσημον στενὸν τῶν *Θερμοπυλῶν*, ἔθνα ὁ Σπαρτιάτης *Λεωνίδα*ς πολεμῶν τοὺς Πέρσας ἔπεσεν ἡρωϊκῶς (480 π. Χ.), κατὰ τὴν μεγάλην δ' ἡμῶν ἐπανάστασιν ὁ Ἀθηναῖος *Διάκος* ὑπέστη φοβερὸν μαρτύριον. Τὸ στενὸν τοῦτο, πλησίον τοῦ

ὁποίου ἀνκθλύζουσι ζέουσαι πηγαὶ ἰαματικαί, εἰς τὴν ἀρχαιότητα εἶχε πλάτος 60 μόνον μέτρων, νῦν δ' ἐπλατύνθη εἰς 600 καὶ πλέον μέτρα, προσχωθείσης ὑπὸ ἰλύος καὶ κροκαλῶν τῆς παρακειμένης θαλάσσης καὶ μεταβληθείσης εἰς ἐλώδη χώραν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ τῶν Λεωνίδα ὁ Σπερχεῖδς ἔχυνετο οὐ πολὺ μακρὰν τῆς Λαμίας, διότι τότε ὁ *Μαλιακὸς κόλπος* (1) εἰσεχώρει βαθύτερον εἰς τὴν Στερεάν, προσχωθεὶς ἀκολούθως ὑπὸ ἰλύος, καταφερθείσης ἀπὸ τῆς στερεᾶς. (ἔπειται)

Η ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΗΣ

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ὑπὸ Χ. Π. ΚΟΥΓΑΛΟΥ ἱατροῦ

(Συνέχεια ἴδε ἀριθ. 40)

Ὑπὸ τὴν τουρκικὴν δεσποτίαν, λέγει, (σ. 9), οἱ Ἄλβανοι ἤρξαντο ἐξελλνιζόμενοι. Διὰ τε τῆς κοινῆς ἐκκλίσεως καὶ τῆς κοινότητος τῶν παθημάτων συνδεδεμένοι μετὰ τῶν Ἑλλήνων, οἱ Ἄλβανοι μετέλαβον πολλῶν Ἑλληνικῶν ἰδιωμάτων, οἱ δ' Ἕλληνες πάλιν ὑπέστησαν σπουδαίαν μεταβολὴν τῶν ἰδιωμάτων καὶ ἐθίμων αὐτῶν ἐπὶ τὸ ἀλβανικώτερον! Μολονότι δ' ἐν πολλοῖς ἐπῆλθεν ἐξίσωσις καὶ ἀνταλλαγὴ ἰδιωμάτων καὶ ἠθῶν, μεταξὺ Ἄλβανῶν καὶ Ἑλλήνων, οἱ Ἄλβανοι ἐν τούτοις εἰς πολλὰ μέρη διετήρησαν τὸ σπουδαιότατον ἐθνικὸν αὐτῶν γνῶρισμα, τὴν γλῶσσαν, μέχρι τινός, διότι ἀπὸ τῆς 18ης ἑκατονταετηρίδος ἤρξαντο καὶ οὗτοι ἐξελλνιζόμενοι, ὁ δὲ Λῆκ (Lea. e), ἀρχομένης τῆς 19ης ἑκατονταετηρίδος, οὐδένα εὔρεν Ἄλβανὸν ἐν Ἀρκαδίᾳ. Ἐνῶ δὲ ὁ κ. Ph. ἰσχυρίζεται, βασιζόμενος ἐπὶ ἰδίας πείρας (σ. 13), ὅτι αὐδέποτε ἡ ἀλβανικὴ

Σημ. (1) Ὁ σοφὸς κριτὴς τῶν γεωγραφιῶν τοῦ 1887 καὶ περὶ τούτου λέγει τὰ ἑξῆς (σελ. 141). Ὁ «Σπερχεῖδς οὐδέποτε ἔρρεεν ἐγγύτερον τῆς Λαμίας, ἢ δὲ πρόσχωσις ἔχει διαφορὰν μόνον ὡς πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ τὰς θερμοπύλας». Παρακαλεῖται ὁ ἀναγνώστης νὰ ρίψῃ βλέμμα εἰς τὴν (eographie Universelle τὸν Reclus καὶ τὸν Ἄτλαντα τῆς ἱστορίας τοῦ κ. Παπαρρηγοπούλου, ὅπως κρίνῃ περὶ τοῦ ἀνδρός τούτου. Ἐπειδὴ δὲ λόγος περὶ Φθιώτιδος ἀναφέρομεν καὶ τὸ ἑξῆς, δεῖγμα τῆς δικαιοσύνης τοῦ κριτοῦ. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει δῆμος φέρων τὸ ἐπίσημον ὄνομα ΟΜΙΛΑΙΩΝ. Ἐπειδὴ, φαίνεται, τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν συμφωνεῖ μετὰ λεξικά τοῦ σοφοῦ κριτοῦ, διατάσσει οὗτος τοὺς συγγραφεῖς τῶν γεωγραφιῶν νὰ ἘΑΝΑΒΑΠΤΙΣΟΥΝ τὸν δῆμον τοῦτον καὶ νὰ τὸν ὀνομάσωσιν Ὀμιλιῶν (σελ. 141). Καὶ τοῦτο ἀμάχημα!!

γλῶσσα θὰ ἐκλείψῃ ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους», ὁμολογεῖ ἐν τούτοις ὅτι ἐν τισὶ χωρίοις, πρὸ μιᾶς ἀνθρώπων ἡλικίας ἐξέλιπεν ἡ Ἀλβανικὴ γλῶσσα, ὡς λ. χ. ἐν Δολιανοῖς καὶ Κερασίτζα ἐν Ἀρκαδίᾳ, Τοπολόβα καὶ Λόπεσι ἐν Ἀχαΐᾳ (α). Ἐπιδὲ βεβαίῳ ὅτι ἐνιαχοῦ, ὡς λ. χ. ἐν Νέα Κορίνθῳ, ἔνεκεν τῆς μεζζονος μετὰ ξένων ἐπιμιξίας, παρατηρεῖται βαθμιαία ἀπώθησις τῆς Ἀλβανικῆς ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Εἰς τοιοῦτον μεταβατικὸν στάδιον, ὥστε νὰ μὴ νοῶσι δηλ. πολλοὶ τῶν νέων τὴν Ἀλβανικὴν, εὐρίσκονται ἔνια τῶν ἀλβανικῶν χωρίων τῆς Λακωνίας, ἀπερ, ἀποκεχωρισμένα τῶν ὁμοφύλων αὐτῶν, περιβάλλονται γύρωθεν ὑπὸ Ἑλλήνων (β).

Ὁ κ. Ph. εὔρεν ἐν Πελοποννήσῳ 92,253! ἀλβανούς, δηλ. 12, 3 0/10 ἐκ τῶν κατοίκων τῆς χερσονήσου κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1879. Ἀξιοθαύμαστος ἡ ἀκριβὴς αὕτη ἀπαρίθμηση τῶν Ἀλβανῶν ὑπὸ τοῦ κ. Ph., διότι, ὡς γνωστόν, ἐν ταῖς ἐκάστοτε γινομέναις ἀπογραφαῖς οὐδεμία διάκρισις γίνεται μετὰ τῶν Ἀλβανῶν καὶ Ἑλλήνων, μόνος δὲ ὁ κ. Ph. ἀνέλαβε τὸ Ἡράκλειον ὄντως ἔργον ν' ἀπαριθμῆσθαι ἀκριβέστατα τοὺς Ἀλβανούς συνοίκους ἡμῶν μέχρις ἐνός. Ὅπως δ' αὐξήσῃ ἐπαισθητῶς τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, συγκαταλέγει μετὰ τῶν Πελοποννησίων καὶ τοὺς κατοίκους τῶν νήσων Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Πόρου, ἐνῶ οὗτοι οὐ μόνον δὲν ἀποκαλοῦσιν ἑαυτοὺς Πελοποννησίους, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα σπουδαίως διεφώνουν πρὸς τοὺς Πελοποννησίους, καὶ συνετάσσοντο μετὰ τῶν πολιτικῶν αὐτῶν ἀντιπάλων ἢ δὲ Ὑδρα ἐκρίθη ὑπ' ἐκείνων ὡς ἡ ἀσφαλεστέρα φυλακὴ πρὸς ἐγκάθειρξιν τοῦ Κολοκοτρώνη, Πλαπούτα καὶ λοιπῶν Πελοποννησίων, τῶν φυλακισθέντων ὑπὸ τοῦ Κουντουριώτου, Κωλέτου καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς πολεμίων τῶν Πελοποννησίων. Καὶ σήμερον δ' ἔτι οἱ κάτοικοι τοῦ Πόρου, τὸν ἐκ Πελοποννήσου καταγόμενον δήμαρχον αὐτῶν κ. Χρυσανθόπουλον, ἀποκαλοῦσι Μωραΐτην. Ἐὰν δ' ὁ κ. Ph. ἄγεται εἰς τοῦτο διότι διοικητικῶς αἱ νῆσοι αὗται ὑπάγονται εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὧφειλε τότε νὰ συγκαταριθμῆσθαι μετὰ τῶν Πελοποννησίων καὶ τοὺς Κυθηρίους, ὡς ὑπαγομένους καὶ τούτους διοικητικῶς εἰς τὸν νομὸν Ἀργολιδοκορινθίας. Ἐὶν οἱ Αἰγι-

νήται εἰσὶν Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Σιλαμίνιοι Μεγαρεῖς καὶ οἱ Λευκάδιοι Ἀκαρῶνες, βεβαίως εἰσὶ καὶ οἱ Ὑδραῖοι, Σπετσιῶται, Ποριῶται καὶ Κυθήριοι Πελοποννήσιοι. Ἐντεῦθεν δικαιοῦμεθα, νομίζω, ν' ἀφαιρέσωμεν τοὺς νησιώτας τούτους ἐκ τῶν Πελοποννησίων Ἀλβανῶν, ἀναβαίνοντας εἰς 20, 685, κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1879, καὶ ἔχομεν τότε ὑπόλοιπον 69,568.

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀργους ὁ κ. Ph. λέγει ὅτι οἰκοῦσιν ἐν ὄλῳ 6239 Ἀλβανοί, ἐνῶ κατὰ πληροφροῦν ἀκριβεστάτας, δοθείσας μοι ὑπὸ τε τοῦ ἱατροῦ καὶ δημάρχου Ἀργους κ. Καλμούχου καὶ τοῦ ἐν λογίοις διαπρεποῦς κ. Δ. Βαρδουνιώτου δικηγόρου, οἰκοῦσι μόνον 1820, οἱ πλεῖστοι μόλις νοοῦντες ἀλλὰ μὴ λαλοῦντες τὴν Ἀλβανικὴν. «Ὅ,τι εἰλικρινῶς καὶ πεποιθότως δύναται τις εἰπεῖν, μοὶ γράφει ὁ κ. Βαρδουνιώτης, εἶνε ὅτι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μας (Ἀργους) Ἀλβανόφωνοι εἶνε οἱ κάτοικοι τῶν Διμνῶν καὶ καθ' ἕκτονα λόγον οἱ τοῦ Μπερμπατίου (δ. Προσυμναίων) καὶ Κουτσοποδίου (δ. Μυκηνῶν)».

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κορινθίας, ἣν ὁ κ. Ph. θεωρεῖ ἅπασαν σχεδὸν ὑπὸ Ἀλβανῶν κατοικουμένην, μὴδὲ τῆς Νέας Κορίνθου ἐξαιρουμένης, οἰκοῦσι, κατὰ πληροφροῦν ἀνεπιδέκτους ἀμφισβητήσεως 15,900 μόνον καὶ οὐχὶ 21,159 (!), ὡς ὁ κ. Ph. σημειοῖ. Ἐν δὲ τῷ δήμῳ Ἐπιδαυρίων τῆς Ναυπλίας χωρίον Δήμαινα ὑπὸ 514 Ἀλβανῶν οἰκούμενον, κατὰ τὸν κ. Ph., δὲν ὑπάρχει.

Ἐν τῷ δήμῳ Πατρῶν, ὁ κ. Ph. ἀναγράφει ὡς οἰκοῦντας ἐν τοῖς χωρίοις Μοῖρα, Σοῦλι καὶ Σουλέικα 716 ἀλβανούς, ἐνῶ κατ' ἀκριβεστάτας πληροφροῦν ἀκριβείσας παρ' ἐμοῦ ἐξ Ἀλβανῶν κατοίκων τῶν προμνησθέντων χωρίων, μόνον 350 περίπου ἄτομα οἰκοῦσιν ἐκεῖ. Ἐν τοῖς χωρίοις Ζουμπάτα, Καζνέσι καὶ Λαλικώστα τοῦ δ. Φαρῶν τῆς Ἐπ. Πατρῶν, κατὰ σημειώσεις, ἃς ἔλαβον ὁ ἴδιος ἐκ τῶν ἐπισήμων βιβλίων τῆς δημοχρίας τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1879, οἰκοῦσι μόνον 368 ἀλβανοὶ ἀντὶ τῶν 488 οὖς σημειοῖ ὁ κ. Ph. Ἐν τῷ δήμῳ Δύμης (ἐπ. Πατρῶν), κατ' ἀκριβεστάτας ἐπίσης πληροφροῦν, δοθείσας μοι παρ' Ἀλβανῶν κατοίκων τοῦ δήμου, οἰκοῦσι μόνον 1250 καὶ οὐχὶ 1930 ὡς ἰσχυρίζεται ὁ κ. Ph., ὅστις, ἀγνοῶν ὅτι οἱ Ἀλβανοί, τὰ πλεῖστα τὸν ποιμενικὸν διάγοντες βίον, τὸν μὲν χειμῶνα διαχειμάζουσιν ἐν ταῖς πεδιάσιν, τὸ δὲ θέρος ἀνέρχονται ἐπὶ τῶν ὄρεων, καὶ διὰ τοῦτο ἔχουσι θερινὰς καὶ χειμερινὰς κατοικίας, φερούσας τὸ αὐτὸ ὄνομα, σημειοῖ ἐν τε τῷ δ. Δύμης τῶν Πατρῶν καὶ ἐν τῷ δ. Λαπαθῶν τῶν Καλαβρυτῶν δύο χωρία φέροντα τὸ ὄνομα Γκέρμπεσι καὶ οἰκούμενα ὑπὸ

(α) Καὶ Ἀδάμι τοῦ δ. Δήσης τῆς Ἀργολίδος, ἔνθα οὐδεὶς τὰ νῦν δύναται νὰ λαλήσῃ Ἀλβανιστί.

(β) Ἐν Λακωνίᾳ μόνον ἐν τῷ χωρίῳ Γεράκι, πρωτεύουσῃ τοῦ δ. Γερωνθῶν, λαλεῖται ἤδη ἡ Ἀλβανικὴ, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν Ἀλεποχωρίῳ, ἐν ἅπαντι τῷ δήμῳ Ζύρακος καὶ ἐν τοῖς πλείστοις χωρίοις τῶν δήμων Ἀσσωποῦ καὶ Ἐλους, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ κ. Ph. (σ. 12).

306 Ἀλβανῶν, ἐνῶ τὰ δύο ταῦτα χωρία οἰκοῦνται ὑπὸ τῶν αὐτῶν κατοίκων, ἥτοι τοῦ ἡμίσεος τῶν σημειωμένων (153).

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λακεδαιμόνος, κατ' ἐπίσημον πληροφορίαν δοθεῖσάν μοι παρὰ τοῦ ἱατροῦ καὶ δημάρχου Σπάρτης κ. Ἀδ. Ρουσοπούλου, μόνον ἐν τῷ χωρίῳ Γεράκι, πρωτεύουσῃ τοῦ δήμου Γερονθῶν οἰκοῦσιν ἡμιάλβανοι περὶ τοὺς 700, ἀντὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Ph. σημειωμένων 8, 588, διότι, ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ οἱ Ἀλβανοὶ ἐν Λακωνίᾳ προβαίνουνσιν ἐξελληνιζόμενοι καὶ μετὰ βραχέος χρόνου παρέλευσιν, οὐδεὶς τούτων θὰ γινώσκῃ ἐὰν ἐξ Ἀλβανῶν κατάγῃται. Περὶ δὲ τῶν ἐν Μεσσηνίᾳ οἰκούντων Ἀλβανῶν οὐδὲν λέγω, διότι δὲν ἔλαβα τὰς ζητηθείσας ἐπανειλημμένως πληροφορίας παρὰ τῶν ἀρμοδίων προσώπων, καὶ διὰ τοῦτο παραδέχομαι τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ κ. P. J. ὡς ἀληθεῖς.

Ἐὰν δ' ἦδῃ ἐκ τῶν 69,598 ἀφαιρέσωμεν τοὺς ἐπὶ πλέον σημειωθέντας, ἐν μὲν τῷ νομῷ Ἀργολιδοκορινθίας 10,192 ἐν δὲ τῷ τῆς Ἀχαϊοῦλιδος 1,166 καὶ ἐν τῷ τῆς Λακωνίας 7,888, ἔχομεν ἐν συνόλῳ Ἀλβανούς ἐν Πελοποννήσῳ οἰκοῦντας μόνον 50,352 ἀντὶ τῶν 90,253 οὓς εὔρεν ὁ κ. Ph., ὡς προείρηται, ἥτοι 6,9 $\frac{1}{10}$ καὶ ταῦτα ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1879 καὶ οὐχὶ τῆς τοῦ 1889 καθ' ἣν ἡ ἀναλογία ἔσεται πολλῶ ἐλάσσων, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς τε προϊούσης αὐξήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ἀλβανικοῦ τῆς χώρας πληθυσμοῦ.

* *

Ὁ κ. Ph. εὔρεν ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ εἰσι βραχυκέφαλοι, ἐνῶ οἱ Ἕλληνες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰσι δολιχοκέφαλοι· ἐν τοῖς Ἀλβανοῖς εὔρε πλείονας ξανθοὺς καὶ γλαυκοφθάλμους τύπους ἢ ἐν τοῖς Ἕλλησιν. Καὶ οἱ μὲν ξανθοὶ Ἀλβανοὶ πλεονάζουσιν ἐν τῇ δυτικῇ Κορινθίᾳ, ἐν Δολιανοῖς (α) καὶ Λακωνίᾳ, οἱ δὲ μελανότριχες ἐν Ἰθῶρα, Σπέτσοις, Πόρῳ, τῇ ἀνατολικῇ Ἀργολίδι καὶ τοῖς ἐν Μεσσηνίᾳ Ἀλβανοῖς. Ἐπι δ' εὐρίσκει τοὺς Ἀλβανούς ρωμαλαιοτέρους καὶ ὑψηλοτέρους τῶν Ἑλλήνων, ἀνθηκτικωτέρους ἐν κακουχίαις καί, τὸ ἀστειότερον πάντων, ἐργατικωτέρους, ἡσσομένους μόνον κατὰ τε τὴν διανοητικὴν ἐν γένει ἀνάπτυξιν, τὸν πολιτισμόν, τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ ὀμιλητικόν· ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς οὐδεμίαν εὐρίσκει διαφορὰν μεταξὺ τῶν δύο λαῶν. «Ἐκ τῶν Ἀλβανῶν,

λέγει, ἐλλείπει ἐντελῶς τὸ *ἔθρικόν ἀλβανικόν αἶσθημα!*» Πάντα δὲ ταῦτα λέγει ὁ κ. Ph. διότι ἀγνοεῖ, φαίνεται, ὅτι οἱ δύο λαοὶ εἰσι τῆς αὐτῆς καταγωγῆς, συμβιώσαντες δ' ἐν Πελοποννήσῳ ἐπὶ χρόνον μακρὸν καὶ συνταλαιπωρηθέντες μετὰ τῶν Ἑλλήνων, οὐδεμίαν ποιοῦνται μεταξὺ τῶν διακρίσιν φυλῆς· οὔτε δ' ἐκ τοῦ ἀναστήματος ἢ τῆς τοῦ σώματος κατασκευῆς ἢ τῆς χροιάς τῶν ὀφθαλμῶν ἢ τῶν τριχῶν, ἢ ἐκ τῆς ἀμφιέσεως διακρίνονται οἱ δύο λαοὶ· συζῶσι δὲ καὶ συμπολιτεύονται ἄνευ προθέσεως πρὸς φυλετικὴν ἀντιζηλίαν, ἀλλὰ μόνον ὀδνγούμενοι ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ἢ καὶ ἀτομικοῦ ἐκάτερος συμφέροντος.

Οἱ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν γάμοι εἰσὶ συνυθέστατοι, τὰ δ' ἐκ τοιούτων γάμων γεννώμενα τέκνα, ἰδίως τὰ ἐξ Ἑλληνίδων μητέρων, δὲν λαλοῦσιν ἀλβανιστί, διότι ἔνεκεν τῆς μὴ γνώσεως τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν συζύγων, δὲν λαλεῖται αὐτῇ ἐν τῷ οἴκῳ, ἀλλ' ἢ ἑλληνικῇ· ἐντεῦθεν δ' ἢ προϊούσα ἐλάττωσις τῶν λαλούντων τὴν ἀλβανικὴν Ἀλβανῶν. Οἱ ἀλβανοὶ εἰσιν, ὡς καὶ οἱ Ἕλληνες, ἐργατικώτατοι καὶ φειδωλότατοι, κατέχουσι δὲ πλουσίας σταφιδοφυτείας κτλ., ἰδίως ἐν Κορινθίᾳ καὶ Ἀχαΐᾳ, εἰς δὲ τὸ ἐγκλημα δὲν ἔχουσιν ἰδιάζουσαν κλίσιν. Καὶ βουλευταὶ δὲ καὶ δήμαρχοι κτλ. ἐκλέγονται τῇ συνδρομῇ οὐχὶ τῶν ὁμοφύλων, ἀλλὰ τῶν συνδημοτῶν καὶ συνεπαρχιωτῶν ἐν γένει, ἄνευ διακρίσεως φυλῆς· οὐδεὶς δὲ ποτε τούτων ἠσθάνθη ἴδιον *ἔθρικόν ἀλβανικόν αἶσθημα*. Καὶ ἐν τῷ κατὰ ξηρὰν δὲ καὶ ἰδίως τῷ κατὰ θάλασσαν στρατῷ, ὑπηρετοῦσι καὶ ὡς στρατιῶται καὶ ὡς ἀξιοματικοί, παντὸς βαθμοῦ, φιλοτιμώτατα, οὐδαμῶς ἡσσομένοι τῶν λοιπῶν αὐτῶν συναδέλφων. Καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς δὲ κλάδοις τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας διακρίνονται διὰ τε τὴν ὀξύνοιαν καὶ τὸ ἀκέραιον τοῦ χαρακτῆρος. Ὅποιον δὲ πρόσωπον διεδραμάτισαν ἐν τῷ ἱερῷ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνι κατὰ τε ξηρὰν καὶ θάλασσαν οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν Ἀλβανοί, μόνος ὁ κ. Ph. ἀγνοεῖ, ὁ ἰσχυριζόμενος ὅτι «ὁ θεοσκευτικὸς φανατισμὸς» ἦν ἡ κυριώτερα αἰτία τῆς ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως καὶ οὐχὶ ὁ ἀφόρητος τῆς δουλείας ζυγός.

Ποῦ λοιπὸν εὔρε τὰς προμνησθείσας διαφορὰς ὁ κ. Ph. καὶ τίνι τρόπῳ κατεμέτρησε τὰ διάφορα κρανία καὶ τὰ ἀναστήματα καὶ τὸ εὔρος τῶν νώτων τῶν κατοίκων τῆς Πελοποννήσου καὶ διέκρινε τοὺς Ἀλβανούς τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων; Ὁ κ. Ph. ἐν διαστήματι 12 μινῶν ἐξέμαθε τὴν ἑλλ. γλῶσσαν τοσοῦτον καλῶς, ὥστε ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ τοὺς «δυσχερῶς καὶ μὴ ὀρθῶς λα-

(α) Ἐνθα οὐδὲ εἰς Ἀλβανὸς ὑπάρχει, οὐδ' ὁ κ. Ph. ὑπολογίζει τοὺς Δολιανίτας ἐν τοῖς Ἀλβανοῖς, ἰσχυριζόμενος μόνον ὅτι οὗτοι ἐξελληνίσθησαν πρὸ ἀμνημονεῦτων χρόνων!

λούντας ταύτην Ἀλβανούς» ἐμέτρησε τὰ κρανία τῶν κατοίκων, τὰ ἀναστήματα, τὰ νῶτα, ἠρίθμησε τοὺς γαλανοὺς καὶ τοὺς μαυρομμάτιδες καὶ εὔρε πλεονάζοντας ἐν μὲν τοῖς πρώτοις τοὺς Ἀλβανούς, ἐν δὲ τοῖς δευτέροις τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐξέδοτο τύποις τὸ πόρισμα τῶν μελετῶν αὐτοῦ, καταδείξας ἡλίου φαινότερον ὅτι ἐν Πελοποννήσῳ δὲν οἰκοῦσιν Ἕλληνες ἀλλὰ κράμα λαοῦ ἐκ Σλαύων, Ἀλβανῶν, Βλάχων, Βυζαντιῶν, Ἰουδαίων, Φράγκων, Τούρκων, Γύφτων καὶ Ἀράβων· διότι, ὡς λέγει, ἐν Γαστούνη, Πύργῳ, Δερβῆ-Τσελεπῆ καὶ ἀλλαχοῦ, ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἦσαν ἔμποροι Αἰγύπτιοι Ἀραβες. Πιστεύομεν ὅτι ἐὰν καὶ δευτέραν φοράν ἔλθῃ εἰς Πελοπόννησον ὁ κ. Ph. θὰ εὔρῃ καὶ Γερμανοὺς ἐν Gütland τῶν Πατρῶν, καὶ Πέρσας (ἀχθοφόρους), ἴσως δὲ καὶ Ἰνδοὺς καὶ Κινέζους.

Περὶ δὲ τῆς χυδαίας ὕβρεως ὅτι «ἀπιστία καὶ ψευδός εἰσιν ιδιότητες δυστυχῶς διαδεδομέναι παρ' ἀμφοτέροις τοῖς λαοῖς» οὐδὲν λέγομεν, διότι ὁ κ. Ph., ἀνήκων εἰς τὴν πασίγνωστον ἐπὶ ψεύδει καὶ ἀγνωμοσύνη φυλὴν τῶν Ἰουδαίων, δὲν ἠδύνατο ἄλλως εἰμὴ δι' ὕβρεων νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ, ἀνθ' ὧν δὲ ἔπαθεν ἐν Πελοποννήσῳ, ἔτος ὀλόκληρον διατριψάς καὶ ἐπισκεφθεὶς *μύριας* ἅπαντας τοὺς δήμους τῆς χώρας, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὁμολογίαν, καὶ ἀναβάς ἐφ' ὄλων τῶν ὀρέων, τῶν *ἀπίστων* καὶ *ψευστῶν* κατοίκων προθυμοποιουμένων τίς μᾶλλον νὰ περιποιηθῆ αὐτὸν ἐν τῷ πεφνημισμένῳ ἐπὶ φιλοξενία οἴκῳ αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν διευκολύνη εἰς τὴν συλλογὴν τῆς ὕλης τῆς χρησιμοποιηθείσης κατόπιν εἰς τὴν συγγραφὴν τῆς *ἀβροεποῦς* καὶ *φυλακῆς* αὐτοῦ πραγματείας περὶ ἔθνογραφίας τῆς Πελοποννήσου. Μόνον λησται δὲν ἀνέλαβον τὸν κ. Ph. ἵνα γράψῃ καὶ περὶ τούτων.

Ἴνα δέ τις πεισθῆ ἔτι μᾶλλον περὶ τῆς ἀξίας τῶν περὶ Πελοποννήσου ἔθνογραφικῶν παρατηρήσεων τοῦ κ. Ph. ἄς μάθῃ ὅτι ὁ κ. οὔτος ἐκ τῶν Ἑλλήνων τῶν ἀποτελούντων τὰ 7)8 τοῦ πληθυσμοῦ, κατὰ τοὺς ἰδίους αὐτοῦ ὑπολογισμοὺς, ἀφαιρεῖ δύο μικροὺς κλάδους, ὡς διαλεκτικῶς καὶ ἔθνογραφικῶς διαφέροντας αὐτῶν, τοὺς Τσάκωνας καὶ τοὺς Μανιάτας.

Οἱ Τσάκωνες, (8,705 ψυχαί), οἰκοῦσιν ἐν 14 χωρίοις, ἐν τοῖς δήμοις Λιμναίου καὶ Βρασιῶν τῆς Κυνουρίας. Τὸ ὄνομα αὐτῶν, μὴ παραδεχόμενος ὁ κ. Ph. ὅτι δύναται νὰ εἶνε ἐκ παραφθορᾶς τῆς λέξεως Λάκωνες, τὸ ἀνάγει εἰς τοὺς ἀγαπητοὺς αὐτῷ Σλαύους, ὧν μία φυλὴ, λέγει, ἐκαλεῖτο Τσάκωνες, καὶ ἐβάπτισε δι' αὐτοῦ ἅπασαν τὴν χώραν τῆς Κυνουρίας μέχρι τῆς Μαλέας

ἄκρας. «Τὰ λείψανα τῶν ἀρχαίων Κυνουριαίων ἀπεσῦρθησαν εἰς τὰς μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένας φάραγγας τῶν ὀρέων αὐτοῦ καὶ διετήρησαν τὴν ἰδίαν διάλεκτον τῶν ἐν ἀρχῇ μὲν Ἰόνων, κατόπιν δ' ἐν μέρει Δωριέων περιοίκων τοῦ σπαρτιατικοῦ κράτους καὶ τὸ ὄνομα τῶν Τσακῶνων, ἀφ' ὅτου οἱ φέροντες τοῦτο Σλαῦοι, ἐξελληνισθέντες (ὑπὸ τίνων;), συνεχωνεύθησαν μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων».

(ἔπειτα)

ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΥΔΩΝΕΑΣ, ΤΗΣ ΚΑΣΤΑΝΕΑΣ, ΤΗΣ ΛΕΠΤΟΚΑΡΓΑΣ, ΤΗΣ ΜΕΣΠΙΔΕΑΣ, ΤΗΣ ΡΟΙΑΣ, ΤΗΣ ΚΕΡΑΤΕΑΣ, ΤΗΣ ΠΙΣΤΑΚΙΑΣ κλ.

—○○○○—

Ἡ *κυδωρέα* προκειμένου νὰ ἐξευγενισθῆ ἔμβολιάζεται ἐπὶ φυτῶν κραταίγου τοῦ ὄξυακάνθου ἐκ σπορᾶς προερχομένων ἢ ἐπὶ κατωτέρων ποικιλιῶν *κυδωνέας* προερχομένων ἐκ φυτεύσεως *καραφυάδων* ἢ ἐκ *καταβολάδων*.

Οἱ συνήθεις διὰ τὸ δένδρον τοῦτο τρόποι τοῦ ἐμβολιασμοῦ εἶνε 1) ὁ *κοινὸς ἐροσθαλμισμὸς* (ἴδε προηγ. σχῆμα 3), ὅποτε οἱ εἰς κέντρον χρησιμεύοντες ὀφθαλμοὶ ἐκλέγονται ἐκ τοῦ μέσου μέρους μονοστοῦ κλάδου. Ἡ *πραξις* αὕτη ἐκτελεῖται κατὰ Ἰούλιον περίπου. Εὐθὺς μετὰ τὴν προσκόλλησιν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τῆς τροφῆς ὅλοι οἱ κλάδοι οἱ ἀποτελοῦντες τὴν κόμην αὐτῆς ἐνώνονται καὶ περιδέονται πρὸς τὴν κορυφὴν διὰ κοινῷ περιδέσμου. Τὸ ἄνωθεν τοῦ κέντρου μέρος τῆς τροφῆς ἀφαιρεῖται ὀλίγον πρὸ τῆς πτώσεως τῶν φύλλων κατὰ ρθινόπωρον. Τὸ κέντρον ἐν ὅσῳ ἀναπτύσσεται προσδέεται, ὡς πάντοτε, ἐπὶ πασάλου ἐπὶ τούτῳ τιθεμένου παρὰ τὴν τροφὴν· 2) ὁ *διὰ σχισμῆς* (ἴδε σχῆμα 1) γινόμενος εἰς τὸ σημεῖον, ἔνθα ἀρχεται τὸ ριζικὸν σύστημα τῆς τροφῆς καὶ 3) ὁ *ἀγγλικὸς ἐγκεντριμὸς*, ὁ ὁποῖος περιεγράφη λόγου προκειμένου περὶ τῆς βερυκοκκέας. Αἱ δύο αὗται τελευταῖαι πράξεις ἐκτελοῦνται κατὰ τὸ τέλος τοῦ Μαρτίου ἢ καὶ ὀλίγον βραδύτερον ἀναλόγως τοῦ τόπου.

* *

Ἡ *καστανέα* ἔμβολιάζεται ἐπὶ νεαρῶν φυτῶν *καστανέας* προερχομένων ἐκ σπορᾶς. Ὑπάρχουσιν ἐν Γαλλίᾳ παραδείγματα ἔμβολιασμοῦ τοῦ δένδρου τούτου ἐπὶ δρυός, ὅποτε ἡ παραγωγὴ κατὰ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότητα τῶν καρπῶν εἶνε κατωτέρα.

Ἐκ τῶν μεθόδων τοῦ ἐμβολιασμοῦ τῆς *καστανέας* αἱ μᾶλλον ἐν χρήσει εἶνε 1) ὁ *διὰ σχισμῆς* κατὰ τὸ τέλος Μαρτίου ἢ καὶ κατ' Ἀπρίλιον 2) ὁ *δι' αὐλοειδοῦς ἐνθέματος* καὶ ὁ *στεγαρίτης* ἔνα περίπου μῆνα βραδύ-